

ARCHEOLOGIENOTA

HAACHT – SPORTCAMPUS (BOX)

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN, G. VERBELEN

E. DIRIX, A. SYS & N. PIL

FEBRUARI 2017

Titel

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Haacht - Sportcampus

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen, Evelien Dirix & Nathalie Pil

Opdrachtgever

Autonoom Gemeentebedrijf Haacht

Projectnummer

2017A339

Plaats en datum

Kortenaken, 14 februari 2017

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2017A339

ISSN 2034-5615

© 2017 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

Inhoud

Administratieve fiche	1
1. Inleiding	2
1.1. Algemeen.....	2
1.2. Beschrijving onderzoeksopdracht	3
1.3. Doelstellingen	4
1.4. Randvoorwaarden	5
1.5. Onderzoeksvragen.....	5
2. Huidige & toekomstige situatie	5
2.1. Huidige situatie.....	5
2.2. Toekomstige situatie	6
3. Bureauonderzoek	8
3.1. Landschappelijke & bodemkundige situering	8
3.1.1. Topografische situering.....	8
3.1.2. Geologie & landschap	10
3.1.3. Bodem, erosie & bodemgebruik	14
3.2. Archeologische data	16
3.3. Historiek & cartografische bronnen	19
3.4. Archeologische verwachting	24
4. Resultaten bureauonderzoek	24
4.1. Algemeen.....	24
4.2. Beantwoording onderzoeksvragen	25
4.3. Samenvatting/assessment bureauonderzoek.....	26
4.4. Programma van maatregelen.....	27
5. Figurenlijst	27
6. Plannenlijst	28
7. Bibliografie.....	29

Administratieve fiche

Naam site:	Haacht - Sportcampus		
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem		
Ligging:	Dijkstraat 1		
Kadaster:	Afdeling 3, sectie B, perceel 42C		
Coördinaten:	A	x	169115,601188938
		Y	183587,336093603
	B	x	169228,357443240
		Y	183566,591113251
	C	x	169109,615578749
		Y	183498,646522950
	D	x	169223,621084750
		Y	183496,774731009
Opdrachtgever:	Autonoom Gemeentebedrijf Haacht		
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba		
Projectcode bureauonderzoek:	2017A339		
Projectleiding:	Jan Claesen		
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014		
Bewaarplaats archief:	Autonoom Gemeentebedrijf Haacht		
Grootte projectgebied:	8571,76 m²		
Grootte perceel:	49777,96 m²		
Uitvoeringsperiode:	14 februari 2017 tot ... maart 2017		
Reden van de ingreep:	Aanleg van een box		
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologie nota is een archeologische evaluatie van het terrein		
Thesauritermen:	Bureauonderzoek, landschappelijke boringen, steentijd, metaaltijden, conflictarcheologie		

1. Inleiding

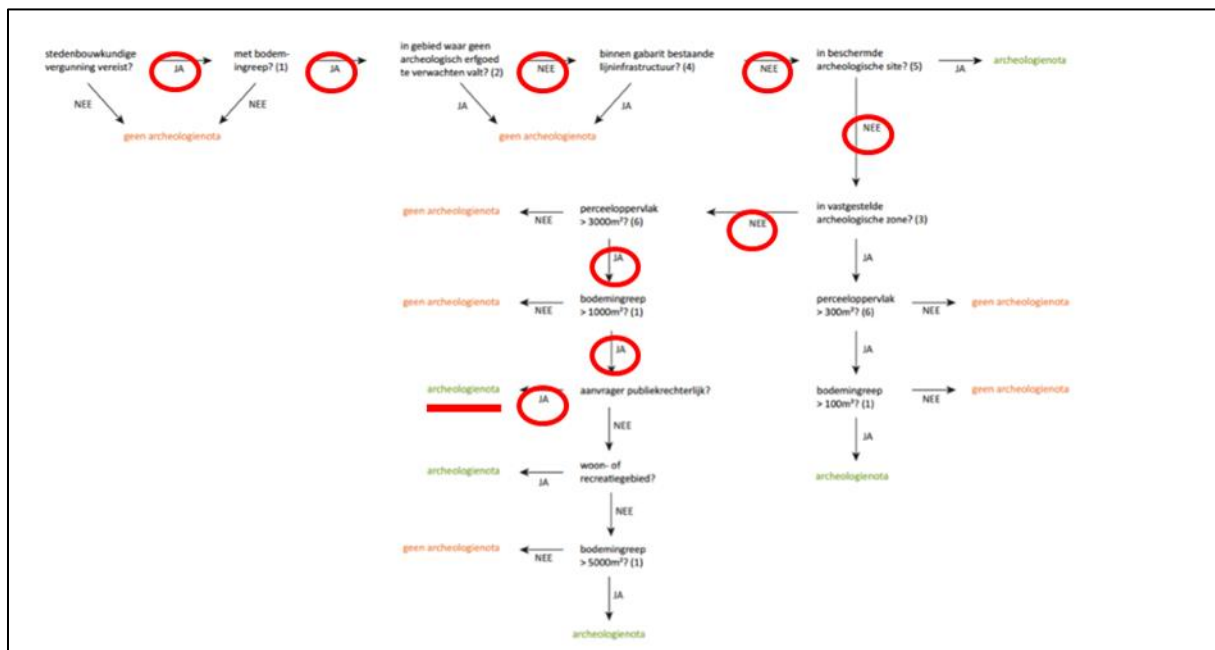
1.1. Algemeen

Bij het aanvragen van een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een stedenbouwkundige aanvraag is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Hiervoor kan de beslisboom in Figuur 1 geraadpleegd worden.

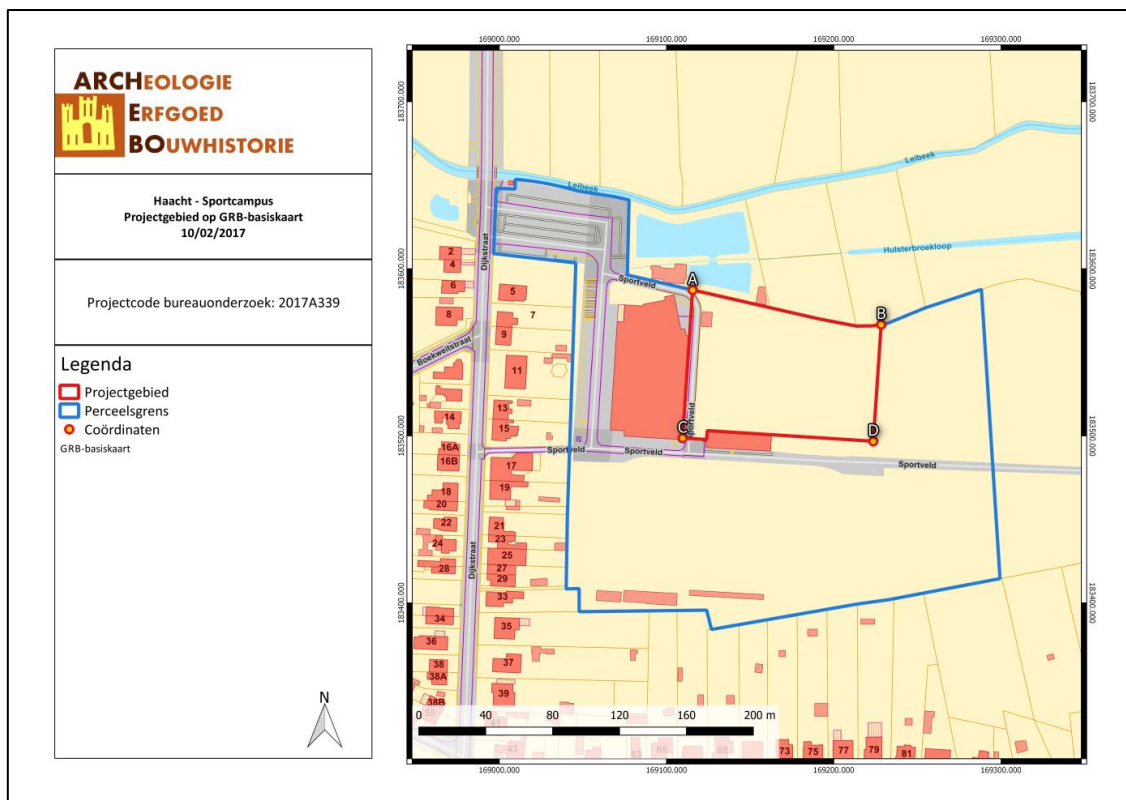
Figuur 1: Criteria bij stedenbouwkundige vergunningen met toetsing van de aanvraag.

1.2. Beschrijving onderzoeksoopdracht

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van het Autonoom Gemeentebedrijf Haacht een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal de opdrachtgever de bouw van een polyvalente box realiseren. Dit alles gaat gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief verstoord zal worden.

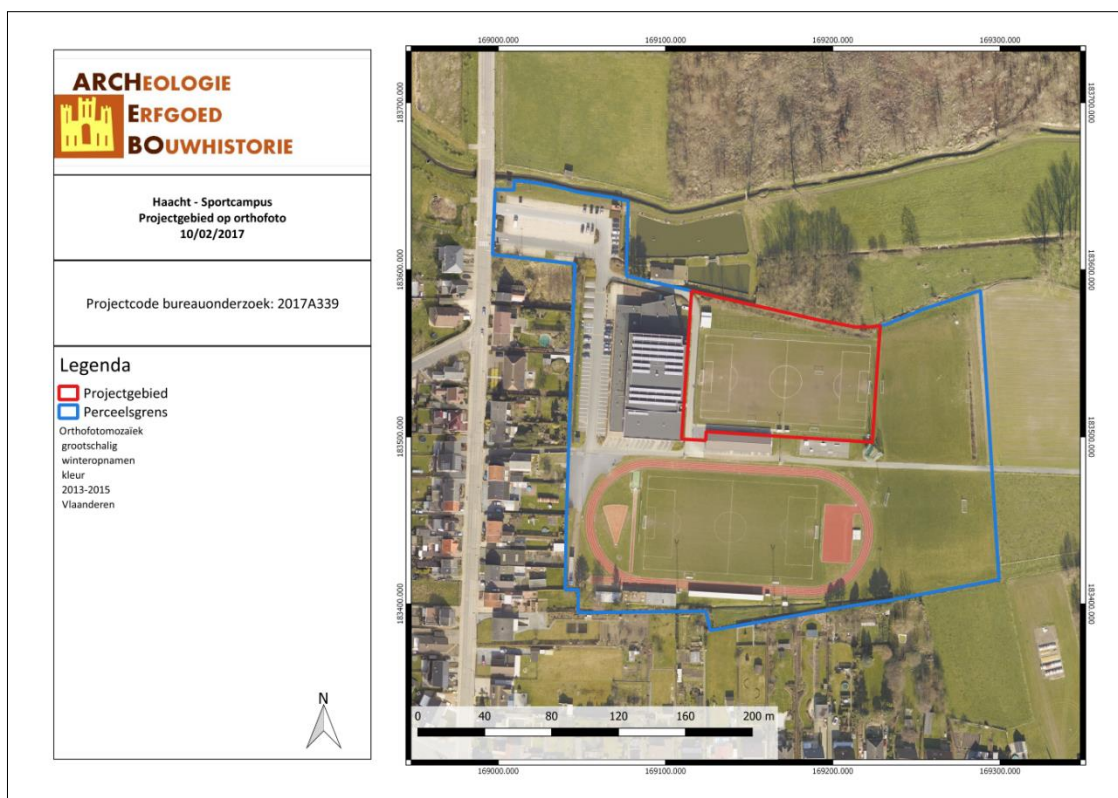
Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in februari-maart 2017 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Contactpersoon bij de opdrachtgever, Autonoom Gemeentebedrijf Haacht, is Kris Leysen. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de geplande werken geanalyseerd (Figuur 1Figuur 2). Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van een perceelgebied van ca. 49 777,96 m². Zoals te zien is op de orthofoto betreft het sportterrein (Figuur 3). Op het terrein plant het Autonoom Gemeentebedrijf Haacht de bouw van een box. Het projectgebied bedraagt ca. 8571,76 m². Hierdoor zal het bodemarchief integraal verstoord worden. Het gevolg van deze ingreep is dat eventueel aanwezige archeologische resten vernietigd zullen worden.

HABO/2017/02/28/ 1

Figuur 2: Kaart met situering van het onderzoeksgebied op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017).

HABO/2017/02/28/ 2

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op orthofoto (Geopunt, 2016).

1.3. Doelstellingen

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het onderzoeksgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.4. Randvoorwaarden

Het betreft hier om een uitgesteld onderzoek omdat het onderzoek niet uitgevoerd kan worden. Dit omdat het terrein in gebruik is als voetbaloefenveld. Het aansnijden van de oefenvelden dient zo lang mogelijk vermeden te worden, teneinde er voor te zorgen dat de vele sportclubs die beroep doen op deze velden voor een zo kort mogelijke periode vervang-terreinen moeten zoeken, wat geen evidentie is. De nood aan sportvelden wordt bewezen door de aanleg van de gemeente van 3 terreinen op het aangrenzende perceel. Er zijn dus zowel economische als maatschappelijke argumenten om zich te kunnen beroepen op een uitgesteld traject.

1.5. Onderzoeksvragen

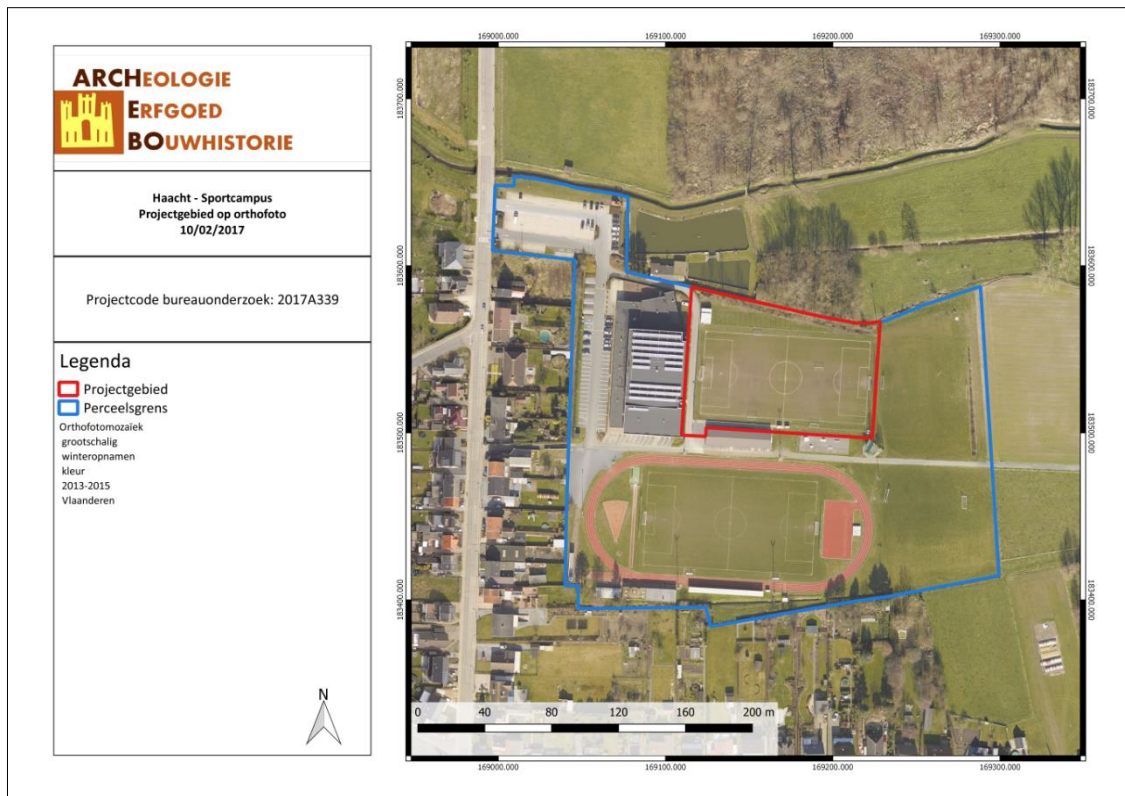
Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Hoe was de oude perceelsindeling?*
3. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
4. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
5. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2. Huidige & toekomstige situatie

2.1. Huidige situatie

De huidige toestand binnen de projectgrens bestaat uit een – intensief gebruikte – voetbaloefenveld.

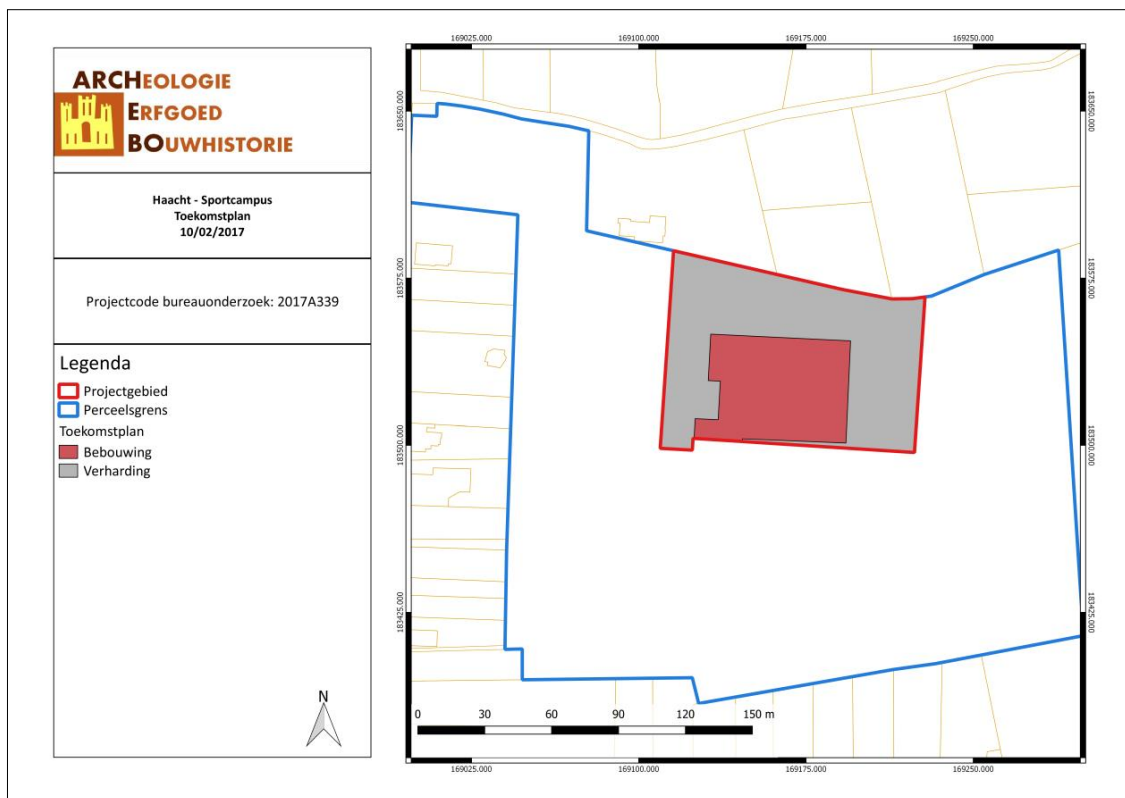

HABO/2017/02/28/ 3

Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op orthofoto, Haacht Den Dijk (Geopunt, 2016).

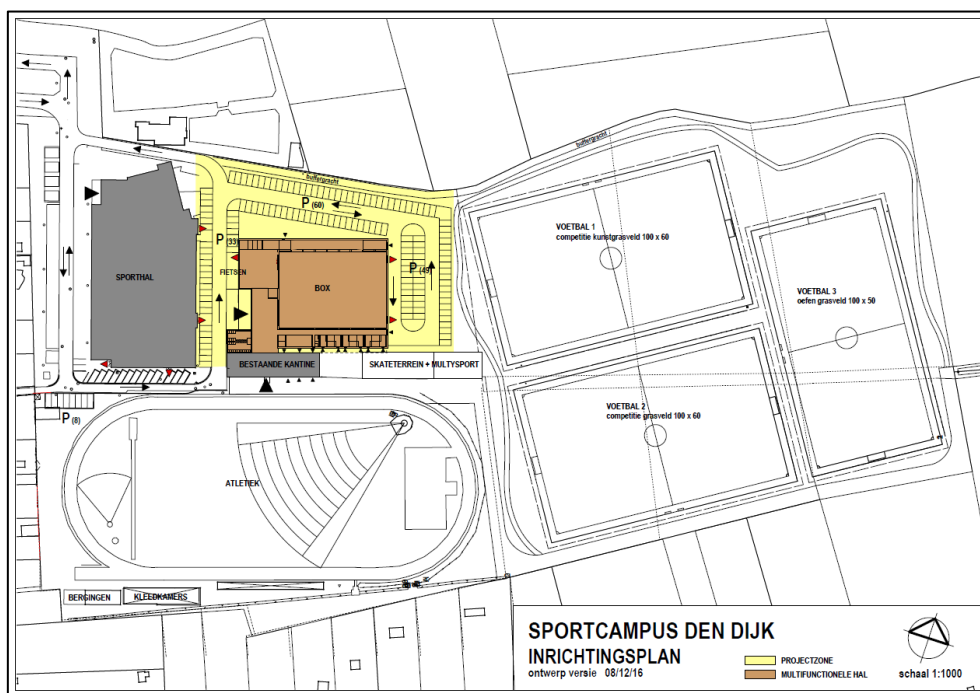
2.2. Toekomstige situatie

Binnen het projectgebied wordt de bouw van een polyvalente box gerealiseerd. Er worden geen kelders voorzien. Hierdoor zal de fundering een diepte kennen van ongeveer 80cm onder het maaiveld. Rond het gebouw wordt verharding aangelegd die dienst zal doen als parking en weg (Figuur 5, Figuur 6).

HABO/2017/02/28/ 4

Figuur 5: Geplande toestand polyvalente box Haacht Den Dijk .

Figuur 6: Indicatief inrichtingsplan polyvalente box

3. Bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie en archeologie met betrekking tot de onderzoekslocatie en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

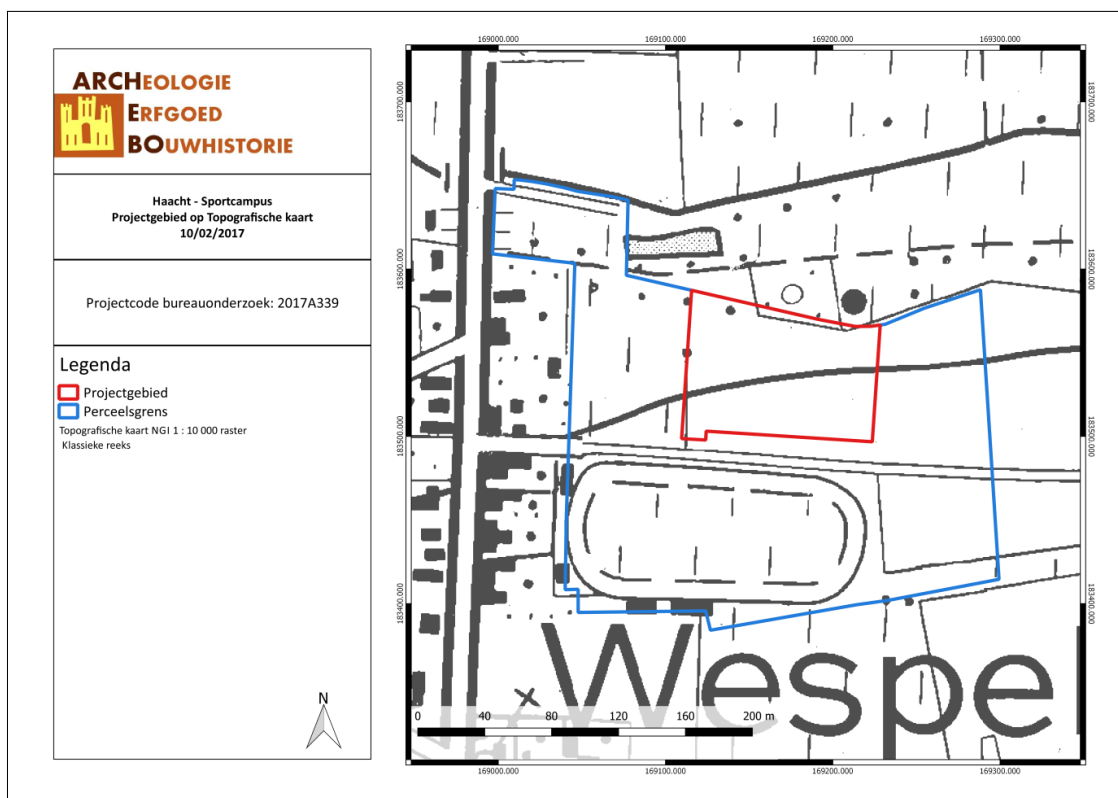
Er werd gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten voor het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

De gebruikte kaarten werden in georeferenciede vorm gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplot om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1. Landschappelijke & bodemkundige situering

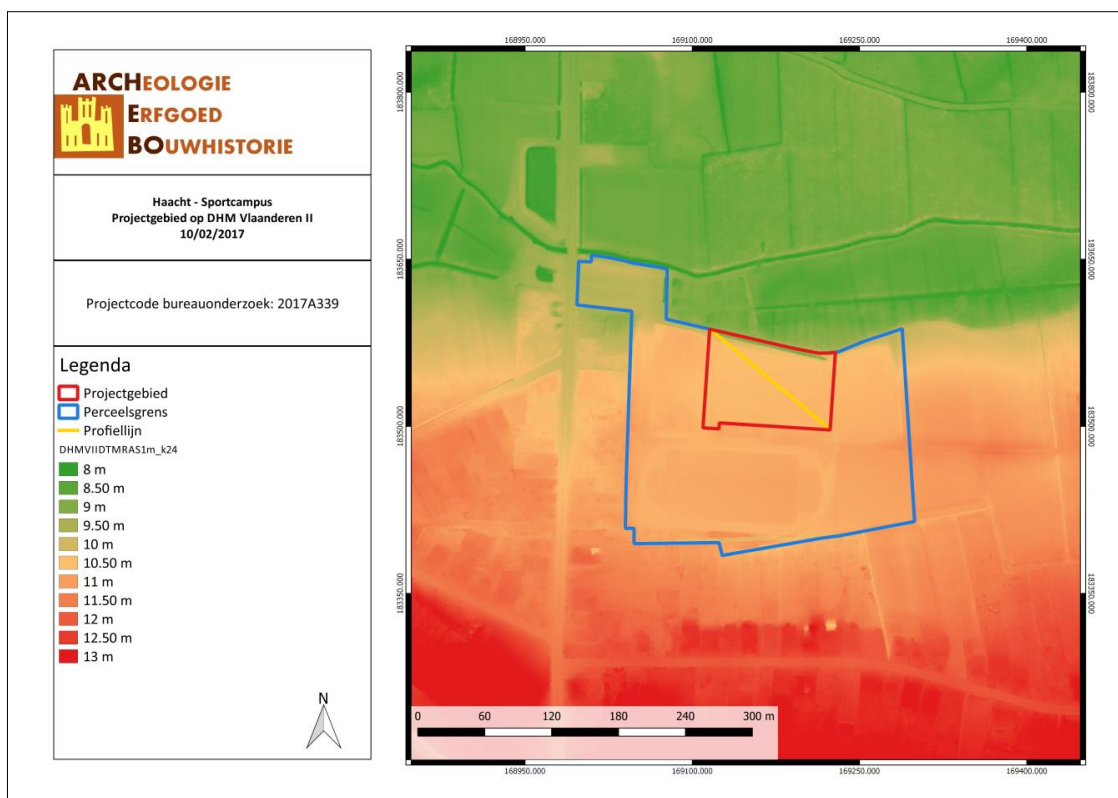
3.1.1. Topografische situering

Het projectgebied bevindt zich ten noordoosten van het centrum van Wespelaar, deelgemeente van Haacht (Figuur 7). In het westen en zuiden vormt het Sportveld de begrenzing. In het noorden wordt het terrein begrensd door 3 percelen: “afdeling 3, sectie B, nr. 35E”, “afdeling 3, sectie B, nr. 35G”, “afdeling 3, sectie B, nr. 35A”. Het terrein bevindt zich tussen 10.5 en 11.5 m boven de zeespiegel (Figuur 8, Figuur 9).

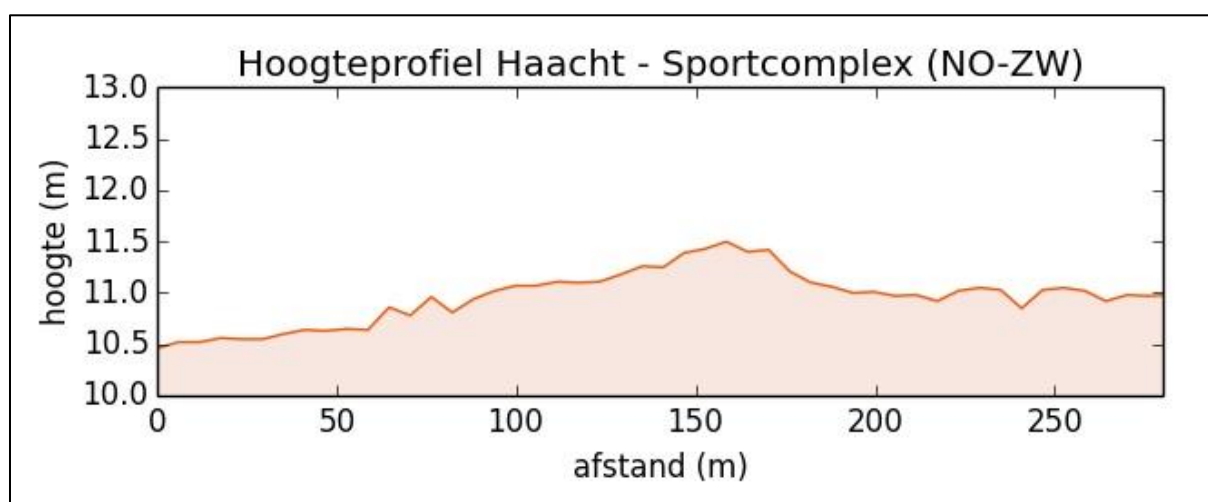
HABO/2017/02/28/ 5

Figuur 7: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2017).

HABO/2017/02/28/ 6

Figuur 8: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (Geopunt, 2017).

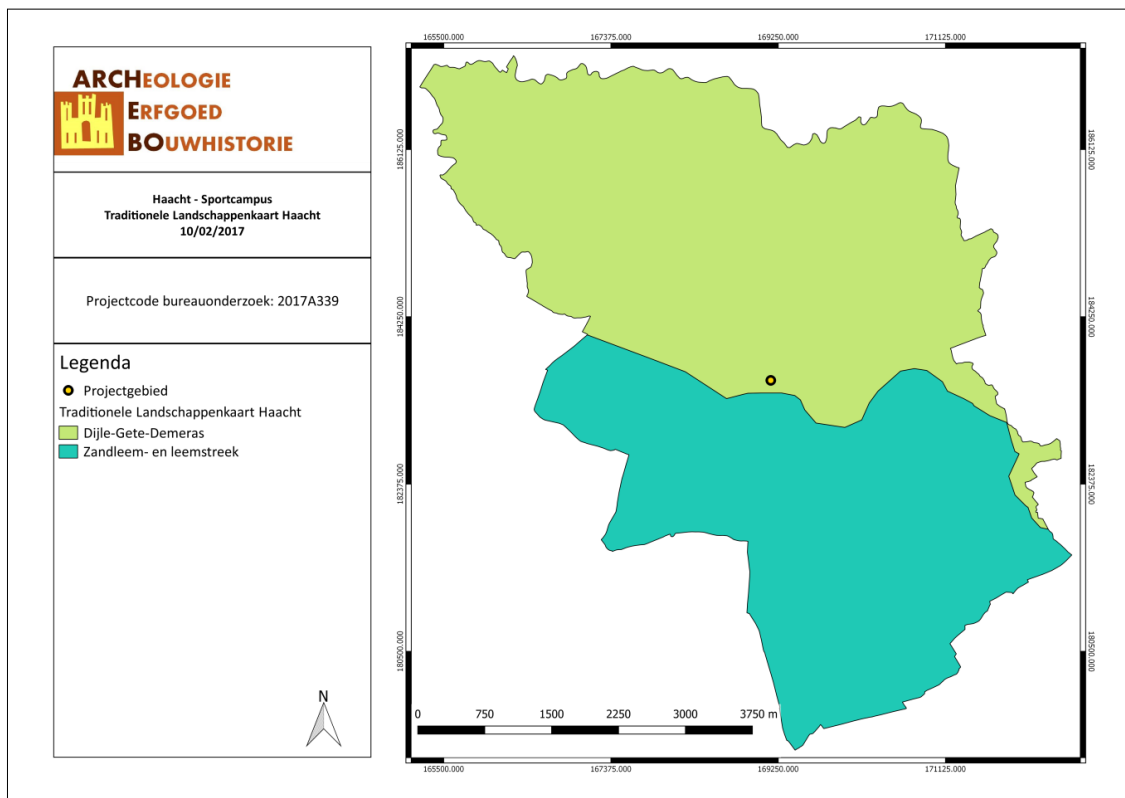

Figuur 9: Hoogteprofiel polyvalente box, Haacht Den Dijk.

3.1.2. Geologie & landschap

3.1.2.1. Fysisch geografisch

Wespelaar is een deelgemeente van Haacht en is gelegen in de provincie Vlaams-Brabant op ca. 10 km ten noordwesten van Leuven, ca. 23 km ten noordoosten van Brussel en ca. 12 km ten zuidoosten van Mechelen. De gemeente ligt aan de zuidelijke grens van de Brabantse Kempen. Op de traditionele landschappenkaart is het gebied gelegen in het 'Dijle-Gete-Demeraz' gebied (Figuur 10).

HABO/2017/02/28/ 7

Figuur 10: Ligging van het projectgebied op de traditionele landschappenkaart Haacht (Geopunt 2017)

3.1.2.2. Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het onderzoeksterrein zich binnen het Lid van Ursel (Figuur 11). Deze bestaat uit homogene grijsblauwe tot blauwe klei, die weinig of niet kalkhoudend en niet glauconiethoudend is.

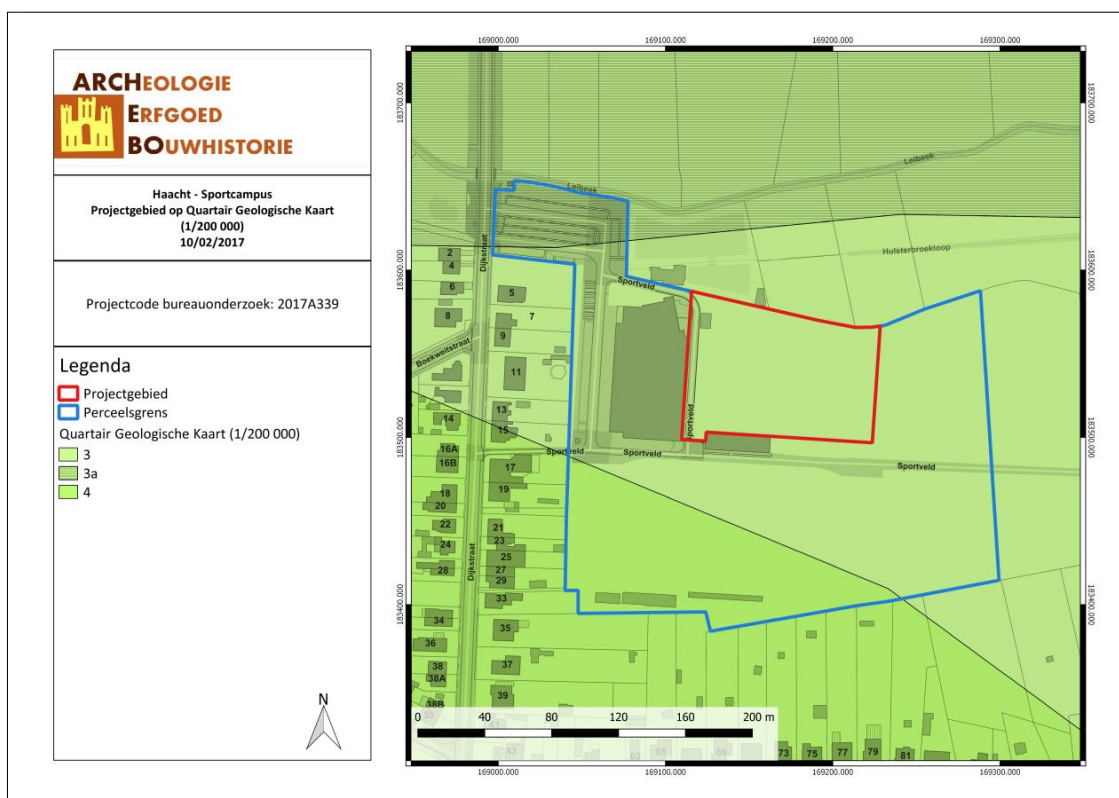

HABO/2017/02/28/ 8

Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart (DOV, 2017).

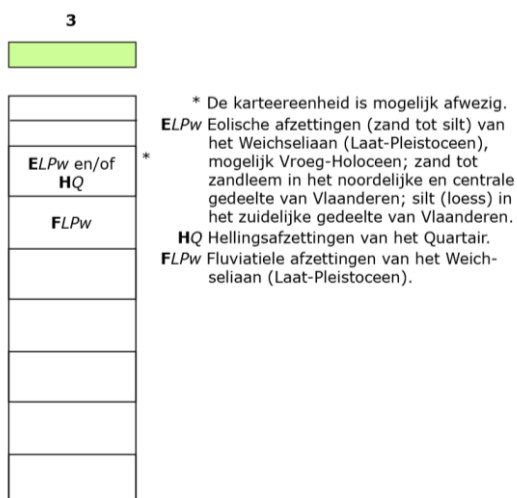
3.1.2.3. Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het onderzoeksgebied zich grotendeels binnen type 3 (Figuur 12). Dit type omvat fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), die mogelijk afgedekt zijn met eolische afzettingen, zand tot silt, uit het Weichseliaan, mogelijk Vroeg-Holoceen, zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen, silt in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen en/of hellingsafzettingen van het quartair (Figuur 13).

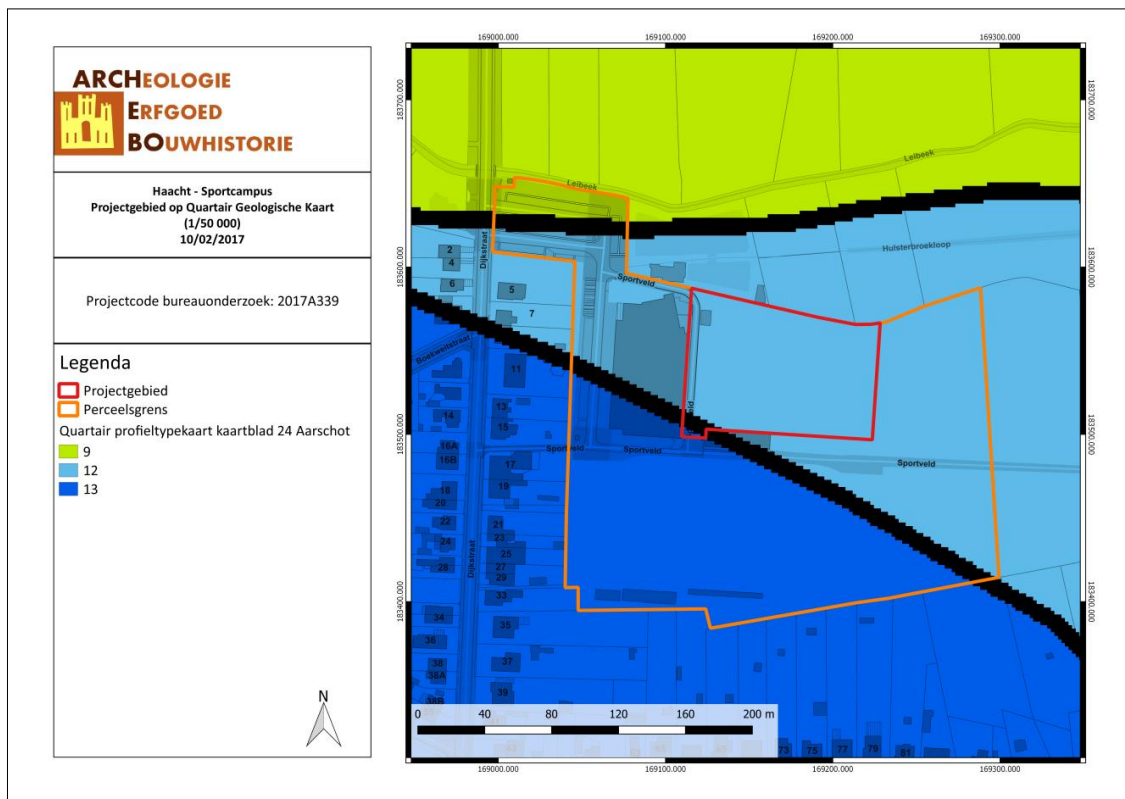
HABO/2017/02/28/ 9

Figuur 12: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2017).

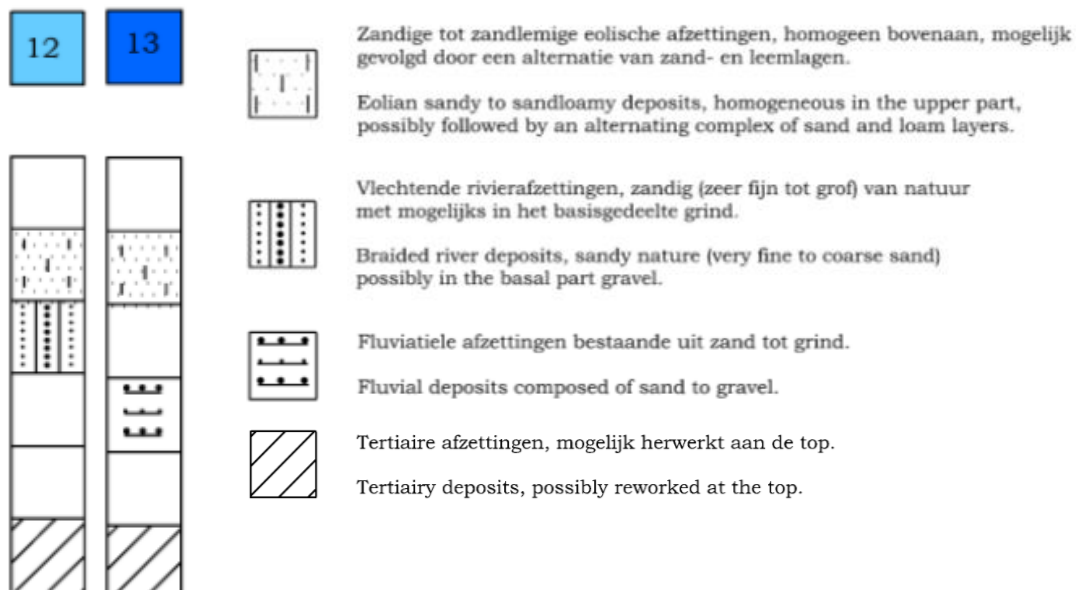
Figuur 13: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2017).

Volgens de quartairgeologische kaart (1/50.000) bevindt het onderzoeksgebied zich ter hoogte van lithosequenties 12 en 13 (Figuur 14). De eerste bestaat uit de formatie van Zemst (Emiaan/Weichseliaan vlechtende rivierafzettingen, zandig van natuur, met mogelijks in het basisgedeelte grind). Hierop heeft de formatie van Gent zich afgezet. Dit zijn Weichelsiaan zandige tot zandlemige eolische afzettingen, homogeen bovenaan, gevolgd door zand- en leemlagen. Deze lithosequentie komt voor het grootste deel op het terrein voor. De tweede lithosequentie, 13, bestaat uit Saaliaan fluviale afzettingen bestaande uit zand of grind (formatie van Nieuwenrode). Op deze formatie heeft de formatie van Gent zich afgezet (Figuur 15).

HABO/2017/02/28/ 10

Figuur 14: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart, schaal 1/50.000 (DOV, 2017).

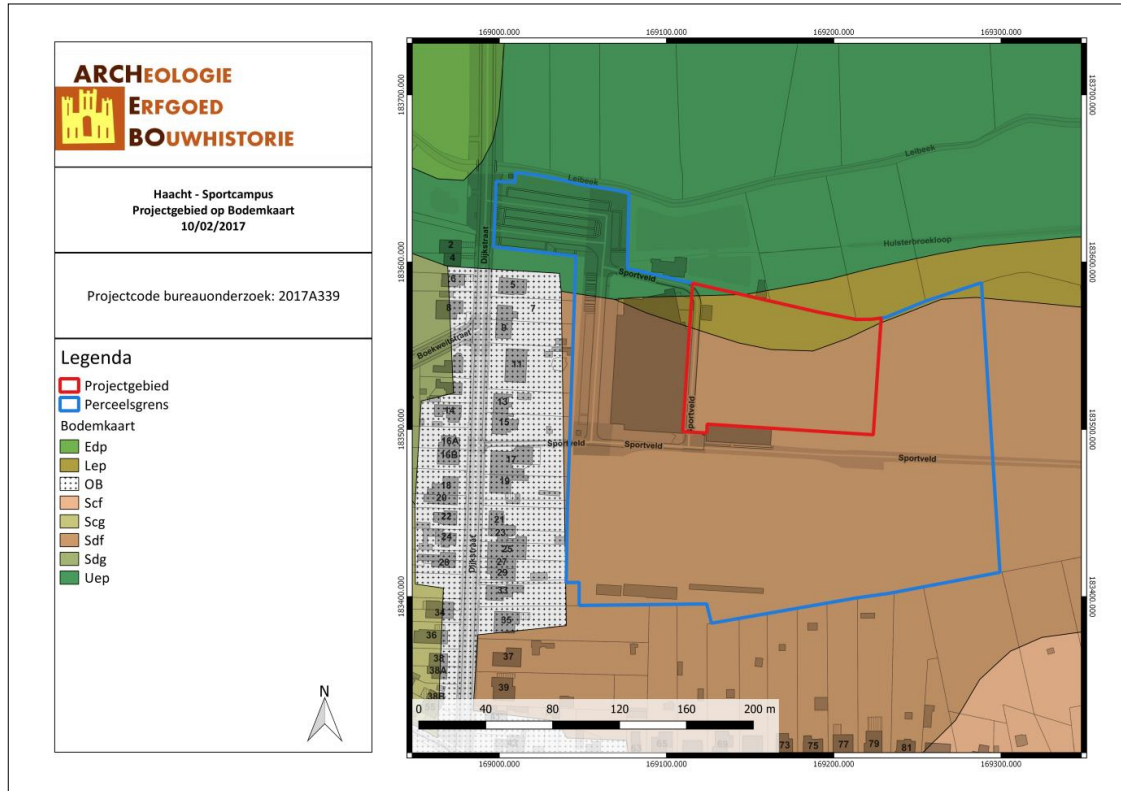

Figuur 15: Uitvergroting legende Quartair Geologische Kaart 1/50 000

3.1.3. Bodem, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen zijn in het onderzoeksgebied diverse bodems aanwezig (Figuur 16):

- Uep: Sterk gleyige zware kleibodem zonder profiel.
- Lep: Natte zandleembodem zonder profiel.
- Sdf: Matig natte lemige zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont.

HABO/2017/02/28/ 11

Figuur 16: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2017).

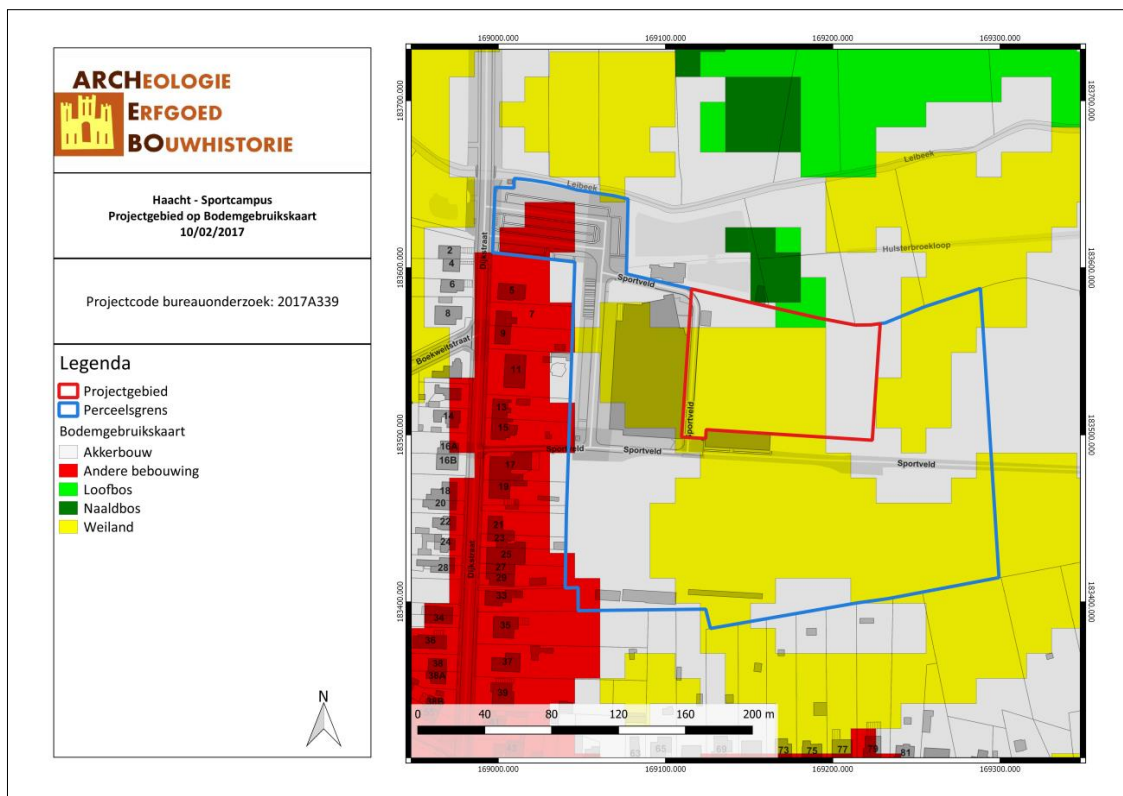
Het plangebied zelf is niet gekarteerd op de kaart van de potentiële bodemerosie (Figuur 17). Het omliggende terrein heeft een zeer lage tot verwaarloosbare kans op erosie.

Op de bodemgebruikkaart staat het plangebied deels weergegeven als weiland, loofbos en akkerbouw (Figuur 18).

HABO/2017/02/28/ 12

Figuur 17: Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart van Vlaamse gemeenten (Geopunt, 2017).

HABO/2017/02/28/ 13

Figuur 18: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruiksaan (Geopunt, 2017).

3.2. Archeologische data

Centrale Archeologische Inventaris

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen (Figuur 19). Hoewel de inventaris verre van compleet is, kan dit overheidsinstrument helpen om een inschatting te maken ten aanzien van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Binnen het onderzoeksgebied zelf zijn er twee archeologische waarden gekend, CAI-locatie 1678 en 165130.

Uittreksel voor CAI-locatie 1678:

“ Bij een prospectie in september 2000 werden ijzertijdscherven gevonden. In een tweede fase werden proefsleuven getrokken: hierbij werden ondiepe paalkuilen blootgelegd die schervenmateriaal bevatten uit de vroege ijzertijd. Hier was de site reeds voor een groot gedeelte weggeërodeerd, ten zuiden kan de bewaring beter zijn. Dit onderzoek werd geleid door Werner Wouters.”

CAI-locatie 165130 verwijst naar een versterkingsconstructie uit de wereldoorlog bestaande uit bunkers, het betreft de KW-linie, het antitankcentrum. CAI-locaties 165130, 165131, 165133, 165144, 165145 duiden eveneens deze KW-linie aan op verder gelegen locaties.

Op ca. 400 meter van het projectgebied is CAI-locatie 165410 gelegen. Het zou hier gaan om het Frans kampement onder bevel van Maarschalk Maurice de Saxe. Deze stelling zou deel uitgemaakt hebben van een Franse verdedigingslinie tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748). Tot op heden heeft men deze stelling nog niet archeologisch kunnen traceren. Het vermoedelijke bestaan

hiervan is afgeleid van de kaart La Droite du Camp de Malines (1747) (Figuur 20). Hierop is te zien dat een kanaal door het projectgebied loopt. Dit is ook het geval op de Villaretkaart (1745-1748).

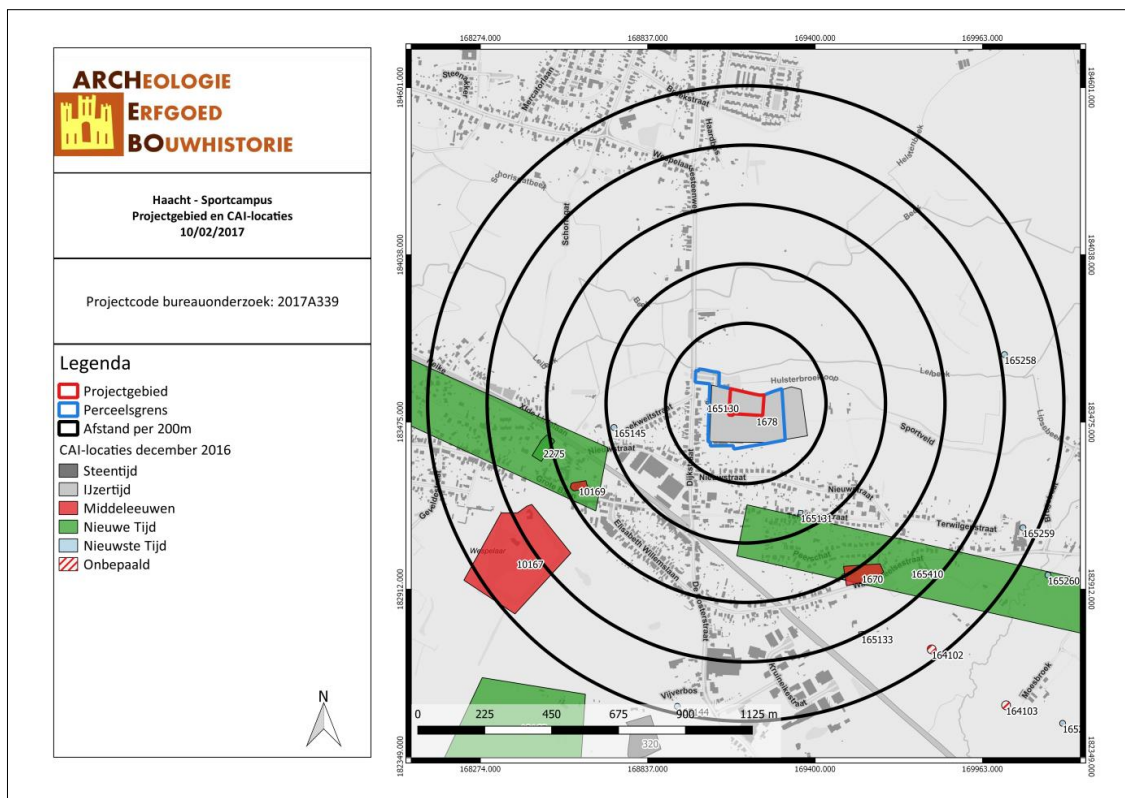
Binnen een straal van 600 meter van het onderzoeksgebied duidt CAI-locatie 1670 op het bestaan van een middeleeuwse site met walgracht. Verder bevindt zich ook een kerk met CAI-locatie 10169.

CAI-locatie 10167, gelegen in een straal van 800 meter van het onderzoeksgebied, geeft de aanwezigheid van een motte weer uit de late middeleeuwen. De oorsprong van deze motte gaat terug tot de heerlijkheid Overbeke, voor het eerst vermeld in 1238. Overbeke was één van de belangrijkste van 4 heerlijkheden in Wespelaar. Daarnaast werd een 17de -eeuwse site met walgracht geregistreerd onder CAI-locatie 2275. Het wordt omschreven als een monumentaal relict samen met een antropogeen reliëfverschil.

Binnen een straal van een 1 km bevinden zich twee 20ste -eeuwse CAI-locaties verwijzend naar de 2de verdedigingslijn van de KW-linie uit de 2de wereldoorlog. Daarnaast is er een ongedefinieerde kuil geregistreerd onder de CAI-locatie 164102.

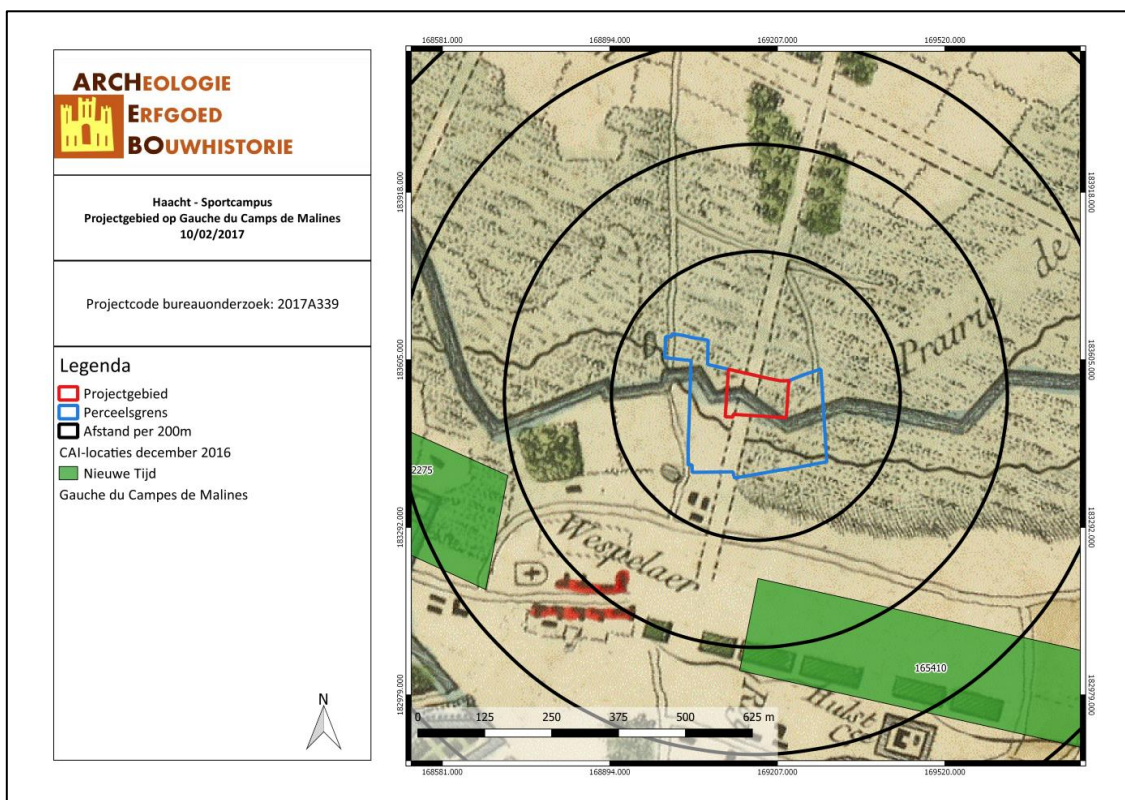
In november 2016 voerde Archebo bvba een proefsleuvenonderzoek uit op het belendend perceel. Dit leverde een 50 tal sporen op uit de metaaltijden en 2 sporen die mogelijk afkomstig zijn van een 18de eeuwse militaire aanwezigheid (cfr. Frans kamp; CAI-locatie 165410). De sporen uit de Metaaltijden omvatten minstens één structuur, zijnde een hoofdgebouw (woonstalhuis) uit de Midden IJzertijd. Aangezien er meerdere paalkuilen werden aangetroffen die niet onmiddellijk aan een structuur konden toegewezen worden, zijn er allicht ook meerdere bijgebouwen aanwezig op het terrein. Verder werden er ook begravingssporen uit de Metaaltijden aangetroffen. De 18de - eeuwse sporen bestonden daarentegen uit twee haardkuilen en zijn allicht afkomstig van een vooruitgeschoven post, waar een kleine eenheid bivakkeerde die de Franse linie bewaakte of toezicht hield op de werken aan de linie. Tot slot werden er tijdens dit onderzoek ook 8 steentijdaretefacten aangetroffen. Deze stukken konden gedateerd worden in het mesolithicum.¹

¹ Jan Claesen, "Archebo rapport 2016/020, Nota Haacht - Sportcampus", maart 2017.

HABO/2017/02/28/ 14

Figuur 19: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2016).

HABO/2017/02/28/ 15

Figuur 20: Het projectgebied afgebeeld op La Droite du Camp de Malines, 1747.

Ook in de ruimere omgeving zijn er archeologische CAI-waarden gekend. Het betreft onder meer:

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
Binnen het onderzoeksproject		
165130	KW-Linie: verdediging antitankcentrum, bunkers WO	20 ^{ste} eeuw
1678	IJzertijdscherven en ondiepe paalkuilen	Vroege IJzertijd
Binnen een straal van 400 meter van het onderzoeksproject		
165145	KW-Linie: verdediging antitankcentrum, bunkers WO	20 ^{ste} eeuw
165131	KW-Linie: verdediging antitankcentrum, bunkers WO	20 ^{ste} eeuw
165410	Tijdelijk militair kampement	18 ^{de} eeuw
Binnen een straal van 600 meter van het onderzoeksproject		
1670	Site met Walgracht	Middeleeuwen
10169	Kerk	Late middeleeuwen
Binnen een straal van 800 meter van het onderzoeksproject		
10167	Motte: de oorsprong van de motte gaat terug tot de heerlijkheid Overbeke, voor het eerst vermeld in 1238, de belangrijkste van 4 heerlijkheden in Wespelaar.	Late middeleeuwen
2275	Site met Walgracht, monumentaal relict samen met een antropogeen reliëfverschil	17 ^{de} eeuw
165133	KW-Linie: verdediging antitankcentrum, bunkers WO	20 ^{ste} eeuw
Binnen een straal van 1000 meter van het onderzoeksproject		
165258	Wereldoorlogen (Versterking), Bunkers, KW-Linie: verdediging 2de lijn	20 ^{ste} eeuw
165259	Wereldoorlogen (Versterking), Bunkers, KW-Linie: verdediging 2de lijn	20 ^{ste} eeuw
164102	Kuil	Onbepaald
165144	KW-Linie: verdediging antitankcentrum, bunkers WO	20 ^{ste} eeuw

3.3. Historiek & cartografische bronnen

Onderzoek historische bronnen

Op de plaats van de huidige Leibeeek, die nu nog steeds de grens met Haacht vormt, stroomde tot ongeveer 700 jaar vóór Christus de Dijle. Zo wordt duidelijk waarom de Leibeeek bij de vorming van de bisdommen in de zesde eeuw na Christus nog steeds als grens genomen werd. Dit is de reden waarom Wespelaar en Tildonk bij Kamerijk kwamen, terwijl Haacht en Werchter bij Luik werden gevoegd. Wespelaar wordt voor het eerst vermeld in 1154 als 'Wispelaer', een bosnaam (wisp = weidebeek, laar = open plek in een bos).²

De geschiedenis van Wespelaar speelt zich vooral af rond het kasteeldomein, dat vanaf de 12de eeuw achtereenvolgens in handen was van de adellijke families van Overbeke – ook genoemd Wisplar –,

² VANDEPUTTE OMER, 2007, p. 263-264.

van Erpe, Uiterliemingen, de Harchies, de Carondelet, du Chasteler, Spinola, Proli en Walckiers. De heerlijkheid Wespelaar verwierf haar zelfstandigheid in 1644. In 1796 kwam het domein in handen van de Leuvense brouwersfamilie Artois en haar opvolgers Marnef en Willems. Eind 19de eeuw werd het bezit van de familie de Spoelberch. Senator en burgemeester Willems liet in 1881 een prachtig kasteel in renaissancestijl optrekken door architect Beyaert. In 1954 werd het afgebroken en vervangen door een groot landhuis ontworpen door architect Barbe. In het landgoed van ongeveer 90 ha bevinden zich nog twee kasteeltjes, die eigendom zijn van de familie de Spoelberch, met name Herkenrode en Bosveld. In het dorp brandden de Duitsers in augustus en september 1914 47 woningen plat en vermoordden ze 21 inwoners.³

In de dorpskern bewaart de Sint-Hubertus en Luciakerk van de gotische aanleg van begin 14de eeuw slechts de westertoren en het koor met vlakke afsluiting van zandsteen. In 1860 werden toren en koor met elkaar verbonden door een neogotisch bakstenen driebeukig schip. Torensnits en portaal dateren uit de 19de eeuw.⁴

De 17de-eeuwse pastorie aan de Neerstraat heeft een traditionele baksteen- en zandsteenstructuur met latere aanpassingen. Ze werd in 1962 gerestaureerd.⁵

Het kasteelpark de Spoelberch waarvan de ingang tegenover de kerk ligt, beslaat ca. 90 ha. Het werd in 1797-98 aangelegd door architect Henry.⁶

Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijker bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.

Op de Ferrariskaart wordt het onderzoeksgebied weergegeven als akker en weiland, de perceelsgrenzen worden weergegeven als hagen.⁷ Op het terrein zelf valt er geen bebouwing waar te nemen (Figuur 21). Enkele decennia eerder, rond 1747, werd onder opdracht van Marechal de Saxe een defensieve gracht gegraven. Deze defensieve linie vertrok aan de watermolen in Rotselaar

³ *Ibidem.*

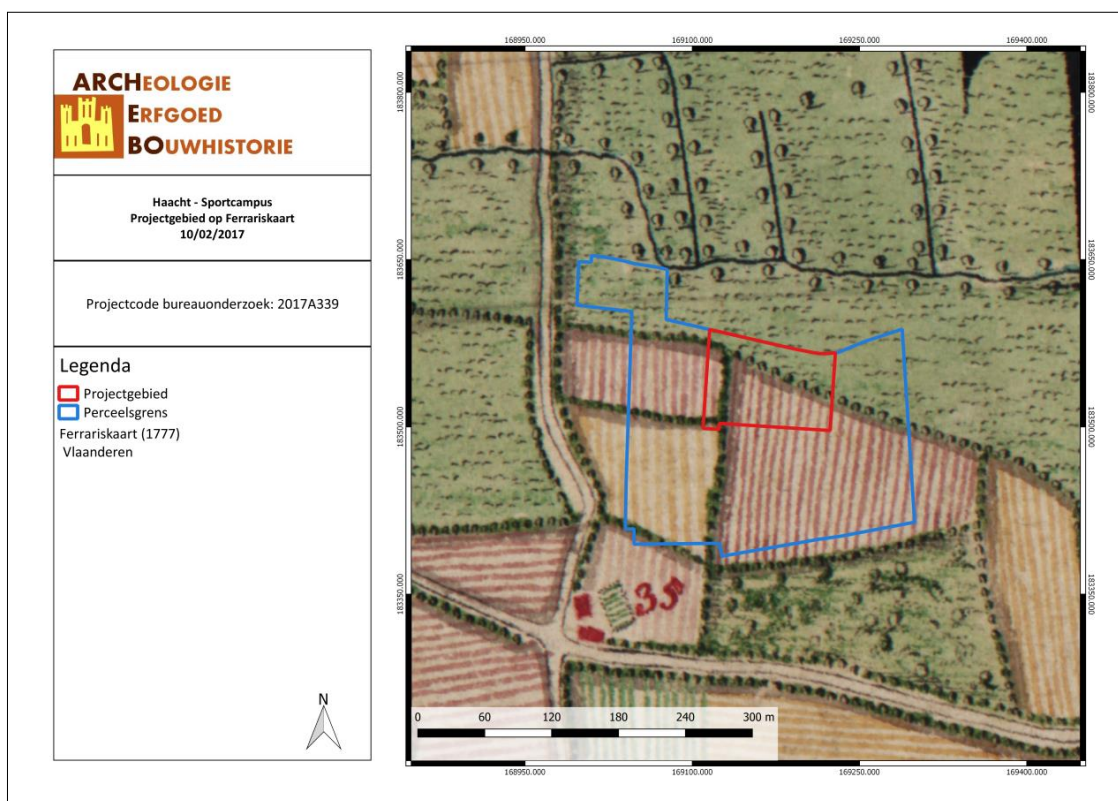
⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

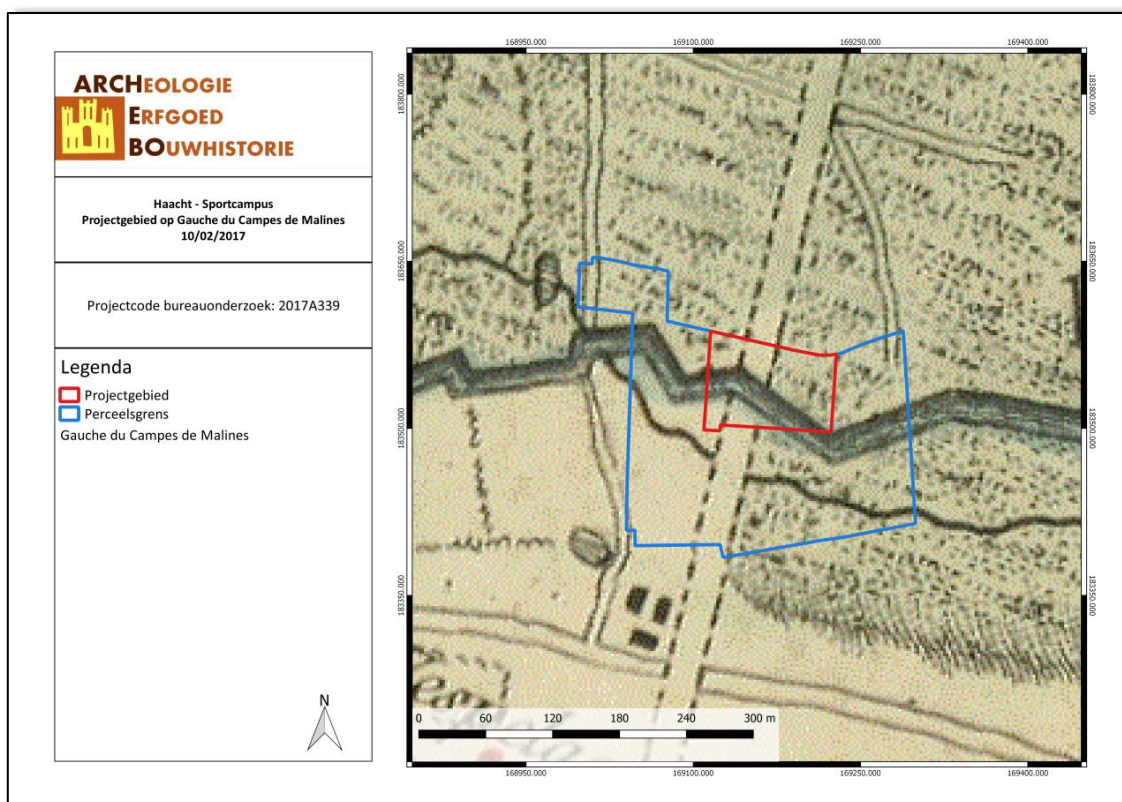
⁷ "Microsoft Word - Ferraris_legend.docx - legende_ferraris_kaart.pdf", geraadpleegd 28 februari 2017, http://www.geopunt.be/~media/geopunt/over%20geopunt/documenten/legende_ferraris_kaart.pdf.

richting Wespelaar. Ook op de Villaretkaart (1745-1748) loopt dit kanaal (aangeduid als Canal) door het projectgebied (Figuur 23).

HABO/2017/02/28/ 16

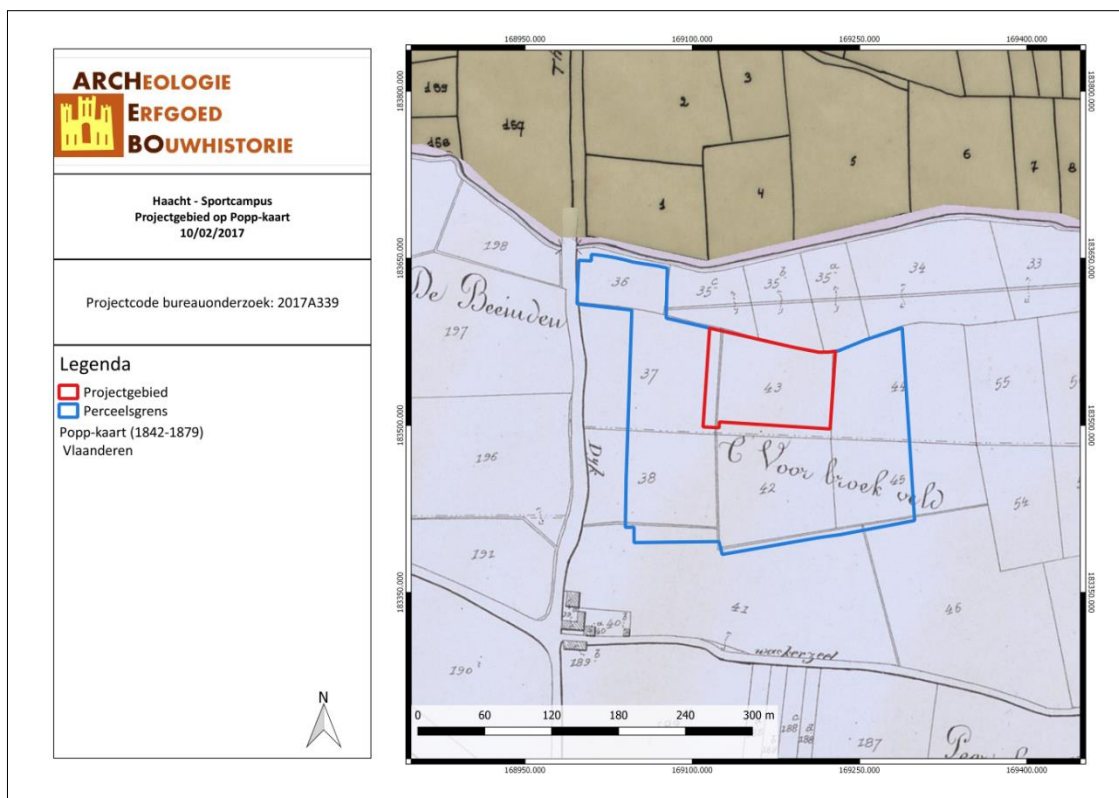
Figuur 21: Detail van de Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).

HABO/2017/02/28/ 17

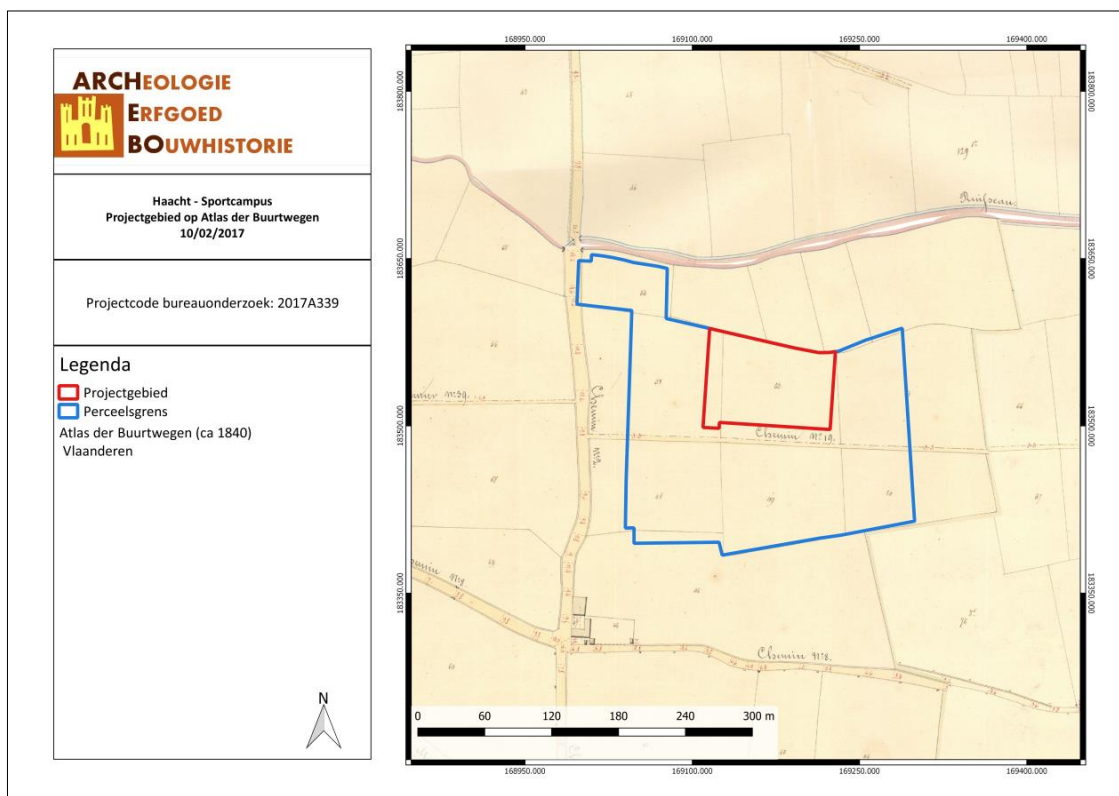
ARCHEOLOGIE ERFGOED BOUWHISTORIE Haacht - Sportcampus Projectgebied op Villaretkaart 10/02/2017 Projectcode bureauonderzoek: 2017A339 Legenda Projectgebied Perceelsgrens Villaret 1745-1748	
--	--

Figuur 23: Projectgebied op Villaretkaart, 1745-1748

HABO/2017/02/28/ 19

Figuur 24: Popp-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).

HABO/2017/02/28/ 20

Figuur 25: Detail uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2017).

De situatie voor het projectgebied op de Ferrariskaart in vergelijking met deze weergegeven in de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Popp-kaarten (1841-1879), verschilt nauwelijks (Figuur 24, Figuur 25). Het terrein is nog steeds onbebouwd. Wat wel opvalt is dat de huidige kadasterpercelen teruggaan op deze weergegeven op het 19de-eeuwse cartografische materiaal. Ook in de wijdere omgeving is er amper bebouwing aanwezig. Historisch gezien is de densiteit van het projectgebied en haar omgeving laag aan bebouwing.

3.4. Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het onderzoeksgebied geen gebouwen stonden in de 18de en 19de eeuw. Mogelijk was dit wel het geval in voorgaande periode(s).

Een analyse van de gekende archeologische waarden toont aan dat er binnen het onderzoeksgebied twee archeologische waarden bekend zijn. Het betreft sporen uit de ijzertijd en sporen van de KW-linie uit de 20ste eeuw.

Verder werden er tijdens een archeologisch onderzoek op het belendend perceel reeds sporen uit de metaaltijden aangetroffen. Dit was mogelijk ook het geval voor een 18de eeuwse militaire aanwezigheid, die allicht gekoppeld dient te worden aan een Franse verdedigingslinie uit de Oostenrijkse Successieoorlog. Hiernaast werden er tijdens dit onderzoek ook 8 steentijdartefacten aangetroffen, dewelke gedateerd dienen te worden in het mesolithicum.

Ook in de ruimere omgeving zijn archeologische waarden bekend. Het betreft onder meer een middeleeuwse site met walgracht en een laat-middeleeuwse motte en de hierboven reeds vermelde Franse verdedigingslinie uit de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748).

Het terrein heeft allicht geen verstoringen gekend, waardoor het archeologische niveau voor het gros van de site vermoedelijk bewaard zal zijn.

4. Resultaten bureauonderzoek

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1. Algemeen

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van het Autonome Gemeentebedrijf Haacht een bureauonderzoek uitgevoerd. Op het terrein zal een polyvalente box met parkeergelegenheid aangelegd worden. Dit gaat gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief verstoord zal worden.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het onderzoeksgebied allicht geen verstoringen heeft gekend. Hierdoor moet het archeologische niveau quasi overal bewaard zijn gebleven.

4.2. Beantwoording onderzoeksvragen

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Zowel historische als cartografische bronnen leverden geen enkele aanwijzing op voor bebouwing binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk is het terrein gedurende de historische perioden steeds onbebouwd geweest en was het steeds in gebruik als wei- of akkerland. Cartografisch materiaal kan een kanaal weergeven binnen het projectgebied Deze zou afkomstig zijn van een Franse verdedigingslinie langs de Dijle ten tijde van de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748).

Binnen het projectgebied zelf, zijn er enkele archeologische waarden bekend. Het betreft sporen uit de vroege ijzertijd en een KW-linie uit de 20ste eeuw. Op de aangrenzende terreinen zijn 8 mesolithische artefacten opgegraven, daarnaast zijn structuren uit de metaaltijden bestaande uit een hoofd- en bijgebouwen en brandrestgraven gevonden en tenslotte werden sporen van een 18de - eeuws militair Frans kampement gelokaliseerd. Ook in de ruimere omgeving zijn er tal van archeologische waarden bekend. Hierdoor kan het plangebied mogelijk resten vanaf de steentijd tot en met de nieuwe tijd bevatten, waarbij het vermoedelijk zou gaan om artefactvondsten uit de steentijden en/of grondsporen artefacten, gelinkt aan agrarische bewoning of activiteit uit de ijzertijd tot de nieuwe tijd.

2. Hoe was de oude perceelsindeling?

Informatie over de perceelindeling vinden we terug vanaf het einde van de 18de eeuw. Het cartografisch materiaal geeft weer dat de perceelsindelingen van de 18de tot de 19de eeuw ongewijzigd blijven. De contemporaine percelen zijn evenwel anders ingedeeld.

3. Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het onderzoeksgebied geen gebouwen stonden in de 18de en 19de eeuw. Mogelijk was dit wel het geval in voorgaande periode(s).

4. Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?

Een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal toont aan dat er zich in de directe omgeving van het plangebied geen bebouwing bevond. De CAI maakt wel melding van vondsten en sporen uit de vroege ijzertijd en 20ste eeuw binnen het projectgebied. Deze zijn ontdekt tijdens een prospectie onder leiding van Werner Wouters in het jaar 2000.

Ook op het belendend perceel werden tijdens een proefsleuvenonderzoek sporen uit de metaaltijden en nieuwe tijd aangetroffen. Hiernaast werden tijdens dit onderzoek tevens 8 artefactvondsten uit het mesolithicum gedaan.

Het onderzoeksgebied kan hierdoor artefactvondsten uit de steentijden en/of grondsporen en artefacten, gelinkt aan agrarische bewoning uit de metaaltijden tot nieuwe tijd bevatten.

5. In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?

Het terrein heeft – op het archeologisch onderzoek dat reeds plaatsvond na – geen andere antropogene verstoringen gekend. Tijdens het onderzoek in 2000 is gebleken dat het terrein onderhevig is geweest aan erosie, waardoor het overgrote deel van de sporen zijn weggeërodeerd. Men vermoedt evenwel dat het zuidelijke deel van het terrein hier minder onderhevig aan is geweest. Dit is opvallend, gezien de bodemerosiekaart hier aangeeft dat de erosie laag is.

4.3. Samenvatting/assessment bureauonderzoek

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek

In het plangebied van het Autonoom Gemeentebedrijf Haacht wordt de aanleg van een polyvalente box en parkeergelegenheid gerealiseerd. Het perceel heeft een oppervlakte van ca. 49777,96 m², het projectgebied kent een oppervlakte van ca. 8571,76 m². Vermoedelijk werd dit terrein in het verleden gebruikt als wei-of akkerland.

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van zo veel mogelijk beschikbare bodemkaarten, geologische kaarten, historische kaarten en archeologische gegevens. Het onderzoek toonde aan dat het plangebied waardevolle archeologische resten zou kunnen bevatten vanaf de steentijd tot de nieuwe tijd, waarbij het vermoedelijk zou gaan om artefactvondsten uit de steentijden en/of grondsporen en artefacten, gelinkt aan agrarische bewoning of activiteit uit de metaaltijden tot de nieuwe tijd. Tijdens een prospectie, in het jaar 2000, zijn er binnen het plangebied reeds sporen uit de vroege ijzertijd aan het licht gekomen. Daarnaast zijn er tijdens een proefsleuvenonderzoek uit 2016 in de aangrenzende percelen sporen uit de metaaltijden en mogelijke resten van een Frans kampement uit de 18de eeuw aangetroffen. Hiernaast werden tijdens dit laatste onderzoek ook 8 artefactvondsten uit het mesolithicum gedaan.

Mogelijk geeft cartografisch materiaal weer dat er een Franse constructie door het projectgebied liep ten tijde van de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748). Het is eerder waarschijnlijk dat deze grachtconstructie binnen het onderzoeksgebied ligt omdat dit zowel het geval is op la Droite du Camp de Malines (1747) als op de Villaretkaart (1745-1748). Het cartografische materiaal geeft ook weer dat het terrein vanaf ca. 1750 steeds onbebouwd is geweest. Hierdoor kunnen we algemeen stellen dat het onderzoeksgebied een lage densiteit aan bebouwing kent.

Desondanks het feit dat op de bodemerosiekaart de kans op erosie laag ingeschat wordt, bleek uit het reeds vermelde archeologische vooronderzoek dat het plangebied onderhevig is/was aan erosie. Naar het zuiden toe wordt de kans op erosie evenwel lager ingeschat.

Ons advies luidt dan ook om het gehele terrein te onderzoeken aan de hand van landschappelijke, eventueel verkennende en waarderende boringen mogelijk gevolgd door een proefsleuvenonderzoek.

Samenvatting voor een breed publiek

Op het terrein plant het Autonoom Gemeentebedrijf Haacht de aanleg van een polyvalente box. Het bureauonderzoek toonde aan dat er in de ruime omgeving en zelfs binnen het plangebied archeologische waarden gekend zijn. In het laatste geval betreft het sporen uit de vroege ijzertijd die tijdens een proefsleuvenonderzoek in 2000 werden aangetroffen en een Franse verdedigingslinie uit de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748). Proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd in 2016, brachten sporen uit de metaaltijden en 18de eeuw aan het licht. Hiernaast werden ook 8 artefactvondsten uit het mesolithicum gevonden. Aangezien de verslagen van het voorgaande onderzoek verloren zijn gegaan, stelt ARCHEBO bvba voor om het gehele terrein te onderzoeken aan de hand van landschappelijke, eventueel verkennende en waarderende boringen mogelijk gevolgd door een proefsleuvenonderzoek.

4.4. Programma van maatregelen

Gezien de grote kans dat er binnen het plangebied nog intacte archeologische resten aanwezig zijn, stelt ARCHEBO bvba verder vooronderzoek voor. Deze worden in detail besproken in het programma van maatregelen.

5. Figurenlijst

<i>Figuur 1: Criteria bij stedenbouwkundige vergunningen met toetsing van de aanvraag.</i>	2
<i>Figuur 2: Kaart met situering van het onderzoeksgebied op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017).</i>	3
<i>Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op orthofoto (Geopunt, 2016).</i>	4
<i>Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op orthofoto, Haacht Den Dijk (Geopunt, 2016).</i>	6
<i>Figuur 5: Geplande toestand polyvalente box Haacht Den Dijk .</i>	7
<i>Figuur 6: Indicatief inrichtingsplan polyvalente box</i>	7
<i>Figuur 7: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2017).</i>	8
<i>Figuur 8: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (Geopunt, 2017).</i>	9
<i>Figuur 9: Hoogteprofiel polyvalente box, Haacht Den Dijk.</i>	9
<i>Figuur 10: Ligging van het projectgebied op de traditionele landschappenkaart Haacht (Geopunt 2017)</i>	10
<i>Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart (DOV, 2017).</i>	11
<i>Figuur 12: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2017).</i>	12
<i>Figuur 13: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2017).</i>	12
<i>Figuur 14: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart, schaal 1/50.000 (DOV, 2017).</i>	13
<i>Figuur 15: Uitvergroting legende Quartair Geologische Kaart 1/50 000</i>	14
<i>Figuur 16: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2017).</i>	14
<i>Figuur 17: Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart van Vlaamse gemeenten (Geopunt, 2017).</i>	15
<i>Figuur 18: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikkaart (Geopunt, 2017).</i>	16
<i>Figuur 19: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2016).</i>	18
<i>Figuur 20: Het projectgebied afgebeeld op La Droite du Camp de Malines, 1747.</i>	18
<i>Figuur 21: Detail van de Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).</i>	21

<i>Figuur 22: Het projectgebied afgebeeld op La Droite du Camp de Malines, 1747</i>	22
<i>Figuur 23: Projectgebied op Villaretkaart, 1745-1748</i>	22
<i>Figuur 24: Popp-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).</i>	23
<i>Figuur 25: Detail uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2017).</i>	23

6. Plannenlijst

<i>HABO/2017/02/28/ 1</i>	3
<i>HABO/2017/02/28/ 2</i>	4
<i>HABO/2017/02/28/ 3</i>	6
<i>HABO/2017/02/28/ 4</i>	7
<i>HABO/2017/02/28/ 6</i>	8
<i>HABO/2017/02/28/ 7</i>	9
<i>HABO/2017/02/28/ 8</i>	10
<i>HABO/2017/02/28/ 9</i>	11
<i>HABO/2017/02/28/ 10</i>	12
<i>HABO/2017/02/28/ 11</i>	13
<i>HABO/2017/02/28/ 12</i>	14
<i>HABO/2017/02/28/ 13</i>	15
<i>HABO/2017/02/28/ 14</i>	16
<i>HABO/2017/02/28/ 15</i>	18
<i>HABO/2017/02/28/ 16</i>	18
<i>HABO/2017/02/28/ 17</i>	21
<i>HABO/2017/02/28/ 18</i>	21
<i>HABO/2017/02/28/ 19</i>	22
<i>HABO/2017/02/28/ 20</i>	23
<i>HABO/2017/02/28/ 21</i>	23

7. Bibliografie

Bodemkaart Vlaanderen, <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/bodemloketten.html/>.

Centrale Archeologische Inventaris (CAI), <https://cai.onroenderfgoed.be/>.

Geopunt Vlaanderen, <http://www.geopunt.be/>.

Inventaris van het Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI), <http://www.ngi.be/topomapviewer/public/>.

Vandeputte Omer, Gids voor Vlaanderen: toeristische en culturele gids van de Vlaamse Gemeenten (2007).